

A nyelvtudás ablak a világra – beszélgetés Rejtő Jenő finn fordítójával

Ha a világ legnehezebb nyelveinek listáját akarjuk összeállítani, akkor valószínűleg az arab, kínai, japán és koreai négyes után a magyar, finn, szlovák következhet. A finn nyelv Finnország hivatalos nyelve, beszélőinek száma meghaladja az 5 milliót. A magyar nyelv is a finnugor nyelvcsaládba tartozik, tehát nyelvtani hasonlóságok felfedezhetők a két nyelv között. Ha találkozik egy finn és egy észti beszélő (az észti szintén finnugor nyelv), és mindkettő az anyanyelvén beszél, megértik egymást. Más a helyzet akkor, ha egy finn és egy magyar akar így beszélgetni, ők biztosan nem értik meg egymást.

A nyelvtanulás hosszú és fáradtságos munka. De vajon miért akarja valaki a világ egyik legnehezebb nyelvét felnőtt fejjel megtanulni?

Anna Tarvainen finn nyelvtanárral, fordítóval a Finn-öböl partján beszélgettünk.

–Mikor beszéltél utoljára magyarul?

–Azt hiszem, júniusban. Főállásban finn nyelvet és irodalmat tanítok egy helsinki középiskolában, ezenkívül a Helsinki Egyetem finnugor tanszékén magyarról finnre fordítási órákat tartok. A nyári szünetben nincsenek óráim az egyetemen, így kevesebbet beszélek, de természetesen sokat olvasok magyarul.

–Miért kezdtél magyarul tanulni?

–1983-ban, másodéves finn szakos hallgató voltam az egyetemen, amikor kötelező volt egy finnugor nyelvet tanulni. A magyart választottam, bár ekkor még alig tudtam valamit az országról, de kíváncsi lettem Magyarországra. Budapestre utaztam, a vendégszeretet és a meleg fogadtatás magával ragadott. Boldog voltam, amikor 1996 és 2001 között Debrecenben az egyetem finn lektoraként dolgozhattam. A kollégáimmal együtt két tankönyvet írtam Debrecenben, egy finn nyelvkönyvet és *Ki kicsoda Finnországban* címmel egy finn kultúrát ismertető művet jelentettünk meg.

–A magyartanulásban előny volt az, hogy a magyar is finnugor nyelv?

–Sajnos nem, egyáltalán nem éreztem sem logikusnak, sem természetesnek a magyar nyelvtant. Beszélek angolul, franciául, svédül, észtil és németül is, de a magyar volt a legnehezebb. Eleinte a szavak is nehezen mentek, de két év nyelvtanulás és rengeteg olvasás után belejöttem. Nem adtam fel, hiszen nyelvet tanulni jó. Minden nyelv kinyit egy új ablakot, és így többet láthatok a világból.

–Milyen nehézségekkel néz szembe a magyarul tanuló külföldi?

–Nekem az igekötőkkel voltak gondjaim, de már régen feladtam a harcot, pedig nem mindegy, hogy *megmos, bemos, átmos, lemos, felmos, kimos* vagy éppen *összemos*. A másik sarkalatos pont az alanyi és tárgyias ragozás, pl. *látom az erdőt* vagy *látok egy erdőt*. Ezzel még néha ma is hadilábon állok.

–Szerintem kiválóan elboldogulsz a nyelvünkkel. Milyen nyelven gondolkodsz?

–Köszönöm! Ha Finnországban vagyok, akkor finnül, ha Magyarországon, akkor magyarul gondolkodom. Rendszeresen álmodom is magyarul. Arra is van példa, hogy egyszerre jut valami eszembe magyarul és finnül.

–Az egyetemen magyar irodalmi kurzusokat tartasz és rendszeresen fordítasz is. Kik azok a szerzők, akik megérintik a finn olvasót?

–A hallgatókkal igyekszem megismertetni a magyar klasszikusokat, pl. Petőfit, Arany Jánost, Jókait valamint a Nyugat költőit is. A kortárs magyar irodalom igen közel áll hozzám, ezért olvassuk Eszterházy Péter, Nádas Pétert és Kertész Imre szövegeit. Tavasszal hirdetem egy kurzust, ahol női írók műveit olvastuk, Kafka Margittól Karafiáth Orsolyáig. Az óráimra a magyar szakos hallgatók mellett irodalom szakos hallgatók is járnak. A nem magyar szakos hallgatók gyakran rácsodálkoznak olyan magyar sajátosságokra, ami már nekem is természetes.

Az átlag finn olvasó igényli a szövegben a történetet, a kortárs magyar irodalomban ez már kevésbé hangsúlyos, így az olvasónak nehezebb befogadnia a szöveget. A magyar olvasó edzettebb és nyitott a kísérletezőbb irodalom iránt, a finn olvasónak többet kell dolgoznia. A finn hallgatók időnként megjegyzik, hogy kevés a női író Magyarországon, bár ez nem irodalmi kérdés.

–A magyar irodalom népszerűsítése mellett hogyan került a képbe Rejtő Jenő?

–Az 1990-es évek elején a Taifuuni Kiadó kelet-európai irodalommal foglalkozott, nekik készítettem Mészöly Miklóstól *Az atléta halála* fordítását. Érdekes kirándulásként krimiket is adtak ki, tölem egy magyar krimi fordítását kérték. Amikor utánanézttem, nem találtam igazi magyar krimit, így Rejtő *Vesztetzár a Grand Hotelben* című regényére esett a választásom, a kötet ma is kapható a könyvesboltokban. Nagyon izgalmas volt Rejtő szövegeivel foglalkozni, így *Az előretolt helyőrség* című regényét is lefordítottam finnre. Különleges kihívás volt Rejtő sajátos humorát, bölcselkedő megjegyzéseit visszaadni. Biztosan ismerős például a következő részlet: „*Kérem, ha ezzel menthetem a jó hírét és a hibámat, szívesen elveszem feleségül – ajánlotta udvariasan –, még mindig jobb, mint hogyha agyonlő. Bár egyesek szerint ez nem bizonyos.*” Azt sem lehet elfelejteni, amikor a szereplők az élet nagy kérdéseiről beszélgetnek:

–*Négy év előtt jártam először Kuala Lumpurban. Ott kezdődött. Egy nyirkos, forró estén...*

–*Hidegrázás?*

–*Nem... Szerelem.*

–*Az sem csekélység.*

–A helsinki Magyar Intézet 2013-ban ünnepelte 30 éves fennállását. Hogyan tették emlékezetessé az évfordulót?

–Az Intézet vezetője, Márkus Ildikó elismert, de külföldön kevésbé ismert kortárs magyar szerzők novelláit közreadó antológiát képzelt el. A kötet szerkesztésében magam is részt

vettem, Spiró György, Parti Nagy Lajos, Darvasi László mellett a fiatalabb nemzedék írásainak is helyet adtunk. A szerzők egyben szerkesztők is lettek, hiszen olykor a szövegek kiválasztásában is segítettek. Az antológia megjelenése óta T. Szabó Annát, Tóth Krisztinát és Varró Dánielt író-olvasó találkozón látták vendégül Finnországban.

–Hiányzik Magyarország?

–Tavasszal és ősszel különösen sokat gondolok Magyarországra, hiszen Finnországban ez az eső, a borús égbolt és sötétség ideje. Amikor arra gondolok, hogy Magyarországon épp most virágzik a mandulafa, akkor mindig honvágyam van. Gondokkal teli, hosszú téli napokon erőt ad a tudat, hogy a világ hatalmas, és nekem van egy második hazám, ahol mindig otthon érzem magam.

Nemes Magdolna

Helsinki, 2013. augusztus

